

Bodea (CRE): Va trebui urgent o revizie la Legea eficientei energetice, pentru a putea sa începem sa facem pasi în aceasta directie

Eficienta energetica reprezinta cea mai mare provocare a României si va trebui ca Legea eficientei energetice sa fie revizuita urgent pentru a putea sa începem sa facem pasi în aceasta directie, a declarat, într-un interviu acordat AGERPRES, Corneliu Bodea, presedinte al Centrului Român al Energiei si CEO Adrem.

Acesta a subliniat ca în contextul cresterii capacitatilor de productie a energiei regenerabile, inclusiv a numarului prosumatorilor, necesarul de investitii pe care retelele de transport si distributie trebuie sa le primeasca si sa le asume reprezinta unul dintre subiectele cele mai importante ale tranzitiei energetice, necesarul de investitii fiind estimat, pâna în 2030, la circa 10 miliarde de lei.

Totodata, Bodea sustine ca programele privind capacitatile de regenerabile, mai ales cele finantate într-o proportie mare de stat, ar trebui sa contina obligativitatea instalarii de stocare.

Presedintele Centrului Român al Energiei a mai vorbit în interviu despre lipsa de personal calificat în domeniu, dar si despre proiectul Strategiei energetice, care este în curs de elaborare.

AGERPRES: Se tot vorbeste despre cresterea capacitatilor de energie regenerabila, despre reducerea emisiilor, însa noi avem si o alta problema: eficienta energetica. Ce trebuie facut pe partea asta?

Corneliu Bodea: Eu cred ca ati sesizat foarte corect. Între tintele pe care ni le-am asumat, inclusiv în acest program-cadru Fit for 55, cea mai grea tinta pe care o are România de îndeplinit este cea legata de eficienta energetica. Asta este provocarea cea mai mare, din mai multe motive. Unele tin de faptul ca noi avem un stoc de cladiri, dar nu numai de cladiri, ci si de instalatii, care sunt vechi, nu au fost concepute pentru a servi acestui obiectiv de eficienta energetica. Mai mult decât atât, chiar proiectarea lor, a retelelor de distributie de energie, de exemplu, a fost gândita pentru a servi altor scopuri economice. Au fost centralizate pentru niste mari zone industriale care astazi au disparut, motiv pentru care forma în care noi utilizam retelele energie electrica, dar si de gaze, astazi este ineficienta.

În plus, noi am beneficiat de ceea ce s-a numit falsul pozitiv, tintele fata de care ne raportam fiind stabilite cândva la începutul anilor '90, si ne aratam o lunga perioada de timp ca fiind campionii Europei la eficienta energetica din simplul motiv ca s-au închis niste centre mari energofage care nu aveau eficienta. Astazi avem noi tintele si o noua linie de referinta, ceea ce va fi greu de asumat.

Un alt lucru care ma îngrijoreaza si mai tare este cel legat de mentalitate. Avem instalatii vechi, o sa investim, le putem înnoi. Avem cladiri neizolate termic, s-a început deja destul de mult fie reabilitate. Dar cu mentalitatea va fi mult mai greu. Nu avem o mentalitate pro-eficienta energetica. În criza preturilor la energie de anul trecut îmi aduc aminte ca - sigur, Guvernul a intervenit un pic cam prea curajos dupa parerea mea si a plafonat pretul la energie - mergeai pe bulevard si observai cum toate cafenelele aveau, vara, aer conditionat în interior si usile larg deschise. Acesta este un exemplu de lipsa de eficienta si un exemplu de mentalitate gresita. Mentalitatea asta ori se va schimba în foarte mult timp, ori vom fi fortati sa ne-o schimbam. Și, din pacate, una dintre metodele prin care vom fi fortati sa ne schimbam va fi faptul ca pretul, costul cu energia, va creste semnificativ. Și observam ca, mai ales companiile, dar si persoanele private, din ce în ce mai multi se gândesc sa puna panouri fotovoltaice, sa faca diverse.

Deci eu cred ca atingerea tintei cu privire la eficienta energetica pe care ne-am asumat-o va fi extrem de dificila si cred ca nici nu avem cadrul legal potrivit. Va trebui urgent o revizie la Legea eficientei energetice pentru a putea sa începem sa facem pasi în aceasta directie.

Se construiesc parcuri eoliene si fotovoltaice, creste numarul de prosumatori, dar încep sa apara probleme în retea, care nu mai poate prelua toata capacitatea aceasta de energie suplimentara. Ce investitii estimati ca ar trebui facute si unde ar trebui directionate?

Eu cred ca aspectele legate de necesarul de investitii pe care retelele de transport si distributie trebuie sa sa le primeasca si sa le asume reprezinta unul dintre subiectele cele mai importante ale tranzitiei energetice. Pentru ca, indiferent cât de multe capacitati am instala, cu atât mai mult regenerabile, care au aceasta, sa o recunoastem, problema a lipsei de constanta în generarea de electricitate, deci, oricât de mult am instala, daca nu avem metoda prin care sa le transportam eficient si sa echilibrăm, sa gestionăm infrastructura energetica prin intermediul acestei componente transport si de distributie de energie, nu vom putea sa le folosim la nivelul la care trebuie. Asa cum tintele noastre nu sunt în instalarea de capacitati, ci în consum final de electricitate, care sa fie facut într-o anumita proportie din surse regenerabile, nu e suficient sa instalezi capacitatile, ci trebuie sa faci în asa fel încât energia respectiva sa ajunga la consumator. Și e normal.

Sunt mai multe estimari. Ultima estimare facuta de Comisia Europeana arata ca este vorba de, daca nu ma înșel, peste 580 de miliarde de euro, care pâna în 2030 vor trebui investiti în infrastructura de transport si distributie de energie electrica. În România exista si aici niste estimari si estimarile au fost prima data facute în raport cu tintele de regenerabile pe care noi le aveam asumate initial. Acum suntem în negocieri si am primit tinte noi. O sa vedem, când se vor încheia aceste negocieri, unde vor fi ele. Oricum, se estimeaza ca vor fi în jurul procentului de 40% din energia consumata final care sa fie din surse regenerabile, ceea ce e foarte ambitios.

Daca e sa facem comparatia cu cât se investește astazi în aceasta infrastructura, adica între 1 si 1,2 miliarde de lei, constatam ca ar trebui sa investim de circa cinci ori mai mult. Acest lucru va crea dificultati, însa este esential sa realizăm aceste investitii pentru a putea sa ne atingem tintele din Fit for 55 si restul obiectivelor pe care noi le-am asumat. Și aceste investitii trebuie facute, dupa parerea mea, preponderent în ceea ce înseamna retele inteligente, deoarece este nevoie de un grad de flexibilitate la nivelul retelelor mult mai mare pentru a putea gestiona atât prosumatorii, cât si aceste surse de generare inconstante. Dar bineînțeles ca este nevoie de întarirea retelelor deopotriva, întrucât aceasta tranzitie din zona de termie, dinspre încălzirea cu gaz sau lemn spre încălzirea electrica, va pune o presiune sporita pe retele, alaturi de multiplicarea numarului de masini electrice care necesita si ele încarcare si genereaza si ele o presiune asupra acestei infrastructuri. Deci, dupa parerea mea, suma de 10 miliarde este, hai sa spunem, în zona realista ca se vor investi. Necesarul este de peste 10 miliarde, dar eu sunt optimist ca se vor investi acei 10 miliarde pâna în 2030.

Revenind la prosumatori. În Parlament se tot discuta modificari la Legea prosumatorilor. Printre ele se vehiculeaza si ideea obligatiei de a avea si baterii odata cu instalarea panourilor fotovoltaice. Din punctul dumneavoastra de vedere, ce solutii ar fi mai bune în cazul acesta? Ar trebui modificat programul Casa Verde? Se vehiculeaza si ideea ca acordarea finantarii sa fie conditionata de stocare.

Da, eu cred ca este o idee buna ca programele de tipul Casa Verde sa contina obligativitatea, cel puțin la capacitati care depasesc o anumita putere, dar de ce nu la absolut toate, sa contina obligativitatea instalarii de stocare. Este o idee buna, este o idee care reduce presiunea asupra retelelor si este o idee care ajuta si consumatorii, deoarece noi, atunci când consumăm din retea, platim energia, costul energiei, tariful de transport, tariful de distributie, accize, taxe, iar atunci când injectăm energia în retea, atunci când producem si nu consumăm, noi obținem exclusiv pretul energiei. De aceea stocarea, sigur într-un interval de timp mai lung, se recupereaza economic din aceasta diferenta.

Programele, mai ales cele finantate într-o proportie mare, 90%, 80%, 75% etc, de stat, ar trebui cu siguranta sa

contina obligativitatea instalarii de stocare.

Ministrul Energiei, Sebastian Burduja, insista foarte mult pe ideea stocarii energiei în hidrocentrale cu pompaj. A spus ca din punctul lui de vedere, stocarea energiei în hidrocentrale prin acumulare cu pompaj ar fi mult mai buna, mai eficienta si mai "prietenosa" cu mediul decât câmpurile de baterii. Care este opinia dumneavoastra: baterii versus hidrocentrale gen Tarnita?

Da, eu cred ca si aici domnul ministru Burduja are dreptate. Este mult mai curat si mai eficient economic sa faci stocaj în hidrocentrale, fie ca ele sunt cu repompaj sau nu, decât sa pui baterii. Acum, ceea ce eu consider ca o greseala este ca noi, si aici nu este vorba exclusiv de Ministerul Energiei sau de Autoritatea Nationala de Reglementare în domeniul Energiei sau de Parlament, ci în general, si foarte multi experti în energie, asociatii etc, vorbim mult prea mult despre proiecte concrete. Sa facem Tarnita-Lapustesti sau sa facem cablul ... Sigur ca toate aceste proiecte sunt niste idei bune si pot fi bune. Trebuie analizate, modelate. Noi însa ar trebui sa ne preocupam mult mai mult pe a crea un cadru eficient stabil, stimulat, de tipul legilor, reglementarilor în general, reglementarilor secundare, al mediului de finantare, al asigurarii fondurilor pentru ca mediul privat sa se implice si sa genereze de fapt proiectele care fac sens.

Sunteti implicat si în procesul de elaborare a Strategiei energetice. Ce s-a stabilit pâna în prezent? Pe ce se pune accent în aceasta strategie si cam când estimati ca o sa fie gata?

Da, într-adevar, am onoarea pot sa spun sa fac parte din acest Consiliu onorific, alaturi de alti specialisti, si cred ca este o alta initiativa foarte buna a ministrului Burduja sa atraga specialisti din domenii diverse pentru a contribui la Strategia energetica si la alte proiecte, pentru ca acest Consiliu onorific nu este înfiintat exclusiv pentru lucrul la Strategia energetica. Este într-adevar primul obiectiv pe care îl avem. Un alt lucru pe care eu îl salut în actuala formula de elaborare a Strategiei energetice are legatura cu ce spuneam mai devreme si anume ca nu ne propunem sa enuntam o lista de proiecte. A fost si motivul pentru care strategia anterioara s-a blocat, si din motive formale, dar si în motive de fond. Formale, întrucât atunci când enunti proiecte trebuie sa treci prin o serie mai complexa de aprobari, dar si de fond, pentru ca, asa cum v-am spus, traím într-o economie de piata. Ne dorim liberalizare în sectorul energetic si este rolul investitorilor si al mediului privat, si al companiilor detinute de stat într-o proportie mare sau total, sa defineasca, sa dezvolte, sa se implice în proiecte care fac sens economic si nu al statului sa fie directiv si sa spuna asta trebuie sa facem, sau asta.

Strategia energetica își propune sa clarifice pozitia strategica a României din aceasta perspectiva, sa enunte care sunt principiile de baza pe care România le sustine, care sunt ambitiile si totodata sa stabileasca un cadru larg, strategic, de reglementare, aliniere cu reglementari existente, noi reglementari.

Tocmai de aceea noi suntem astazi organizati în cinci grupe de lucru. Fiecare grupa de lucru are un scop si urmeaza sa prezentam niste materiale pâna în finalul acestui an, urmând ca apoi, la începutul anului viitor, sa ne consultam, sa aducem coerenta între materialele prezentate si în final sa le preia ministerul, care eu cred ca pâna la sfârșitul lunii martie va putea sa vina cu o noua propunere de Strategie energetica.

În ultima perioada, o problema ridicata tot mai mult este legata forta de munca, de lipsa de personal calificat. În sectorul energetic ce masuri sunt avute în vedere pentru a combate aceasta penurie?

Este un risc major si as putea sa îndraznesc sa-l numesc multidimensional, pentru ca noi suntem într-o situatie speciala, în Europa cel puțin, în sens negativ. Pe de o parte, avem aceasta problema cu educatia, cu sistemul de educatie care a desfiintat scolile profesionale, ceea ce a dus la o penurie majora de tehnicieni, specialisti în diverse domenii. Din alta perspectiva, o alta mare problema este legata de generatii. Noi acum ne apropiem, mai ales în zonele care beneficiaza de diverse facilitati pentru iesirea la pensie, noi ne apropiem foarte repede de perioada în care asa numiti decretei vor iesi la pensie. Decreetii, daca e sa calculez eu bine, se afla acum undeva între 50 si 60

de ani si îi vom avea iesiti la pensie în curând si vor trebui înlocuiti. Daca ne uitam la marea majoritate a companiilor, media de vârsta depaseste bine 40 de ani si este peste 50 de ani mai ales la aceasta categorie a muncitorilor, electricienilor, instalatorilor, oameni cu pregatire medie, scoli profesionale etc.

O alta dimensiune negativa care se adauga celor doua deja expuse este emigratia. România este una dintre tarile cu cel mai mare procent din Europa din punctul asta de vedere. La un moment dat îmi aduc aminte ca erau niste statistici ca emigrau mai multi decât din Siria când era razboiul, sau pe acolo. Deci suntem campioni la acest exod si trebuie sa va spun ca pleaca deopotriiva oameni foarte specializati, cu studii superioare, dar si foarte multi specialisti si tehnicieni.

Este motivul pentru care Ordonanta celebra 114 nu a fost rea atunci când a stabilit un stimulent, o scutire de la plata unor impozite pentru aceste categorii care lucreaza în infrastructura, energie, constructii, pentru ca asta a dat companiilor posibilitatea sa-i plateasca mai bine pentru a-i tine în tara. Și s-a simtit acest lucru. Acum, sigur, aceste facilitati ajung la maturitate si încet-încet vor fi retrase, dar speram ca oamenii o sa plece mai putin, o sa scada acest exod de meseriasi, de muncitori. Este o provocare majora. Este un pic cam târziu pentru perioada despre care vorbim noi, asa ca tinte în tranzitia energetica, 2030, chiar 2035, este timp putin sa reorganizam sistemul educatie ca sa apucam sa si beneficiem de niste generatii. Și cred ca vom fi fortati sa specializam oameni la locul de munca, ceea ce facem din ce în ce mai mult si recomand tuturor companiilor sa nu stea sa astepte, sa se implice, sa genereze proiecte cu scolile, ei singuri, ca sa își specializeze personalul. Asta va fi o solutie. Și sa importam personal. Cât de dificil ni se pare si cultural si din multe perspective, vom ajunge în aceasta situatie. Am ajuns deja în anumite sectoare, deocamdata cu livrarile de diverse, dar vom ajunge si la energie.

Adrem, ce proiecte are pe partea de energie regenerabila? Ce investitii aveti în vedere pe termen scurt si mediu?

Adrem are un plan foarte ambitios pentru ca își propune ca pâna în anul 2030 sa ajunga principalul actor în ceea ce înseamna tranzitia energetica în România si în regiune. Deci își propune ca în perioada urmatoare sa dezvolte proiecte, lucrari si în exteriorul României. Adrem joaca un rol extrem de important deja în ceea ce înseamna tranzitia energetica pentru toate componentele business-ului nostru, pentru ca activam atât în ceea ce înseamna întretinere a retelelor, proiectele de crestere a inteligentei retelelor, smart grid, smart metering etc. Este implicat în mari proiecte de investitii si investitii în regenerabile, în care suntem furnizori de servicii pentru constructia de statii, racordari la retea, dar acum suntem în negocieri avansate si în mari proiecte de instalare parcuri fotovoltaice. Și, nu în ultimul rând, este implicat foarte mult în eficienta energetica. Am fost parte din toate aceste proiecte Casa Verde de pâna acum si din Electric Up. Instalam statii de încarcare a autovehiculele electrice, facem audituri energetice si ne implicam în proiecte complexe de eficientizare cu diversi consumatori industriali. Mentionez si sistemele de automatizare BRUA, distributia de energie electrica, RADET, sisteme care au rolul de a creste cu siguranta si eficienta în utilizarea sistemului, a infrastructurii de transport si distributie gaze, energie termica, electricitate.

Deci noi, prin contractele pe care le dezvoltam, le derulam, le executam, ne aducem contributia la ceea ce înseamna tranzitia energetica. Am avut o serie de ani buni post pandemie 2021, 2022, 2023, ani foarte buni, cu rezultate foarte bune, în crestere. La anul ne propunem un buget de investitii în dotari si digitalizare a infrastructurii noastre de circa 1,5 milioane de euro. Principala directie o reprezinta digitalizarea. Toti angajatii nostri vor lucra utilizând tablete, smartphone-uri, vor primi absolut toate comenzile de executat pe smartphone, vor executa lucrarile, vor trimite rapoartele prin aceeasi metoda. Eliminam lucrul cu hârtia, usuram si crestem eficienta oamenilor. Deci parcurgem un proces de modernizare si ne pregatim sa jucam un rol din ce în ce mai mare în ceea ce înseamna tranzitia energetica, principalul nostru scop nefiind acela de a realiza noi investitii într-un parc fotovoltaic sau într-un parc eolian, pentru a creste profitabilitatea si a ne reduce amprenta de carbon.

Este deja al 3-lea an consecutiv în care facem raport de sustenabilitate, îl facem de dinainte de a fi obligatoriu.

Avem acum în construcție o strategie ESG pe perioada 2030 cu perspectiva 2050, deci suntem foarte responsabili cu resursele noastre, dar credem că rolul principal pe care îl putem juca în această tranziție este prin intermediul lucrărilor pe care noi le executăm pentru clienții noștri, mari jucători și mari investitori care pot să investească mult mai mult decât am putea noi, și ne concentrăm eforturile în această direcție.